

De Amersfoortse Zwaan, gehuisvest in de Lutherse kerk aan de Langestraat, is nu tien jaar 'stadskerk'. Een zeer bescheiden jubileum als je in een meer dan 800 jaar oud gebouw zit, maar we willen het wel vieren! We doen dat onder andere met de fotowedstrijd en expositie 'Kei-heilig'.

Vroeger werd er een scherpe scheiding gevoeld tussen kerk en stad, tussen religieus domein en seculier domein. Tegenwoordig staan we gelukkig veel meer open om van elkaar te leren en in samenwerking met elkaar het goede voor de stad en al haar inwoners te zoeken. Als stadsdominee werk ik op het snijvlak van het stadse leven van alledag en geloof of zingeving. Het hoort tot mijn taak om verbindingen te stimuleren en om vragen te stellen en te luisteren, te kijken, met mensen mee te zoeken naar 'de laag achter het gewone'. En dat doen fotografen, die maken meer zichtbaar dan er zo maar te zien is. We hebben gevraagd: maak een foto van wat voor jou in de stad heilig is of welke plek je heilig is. Laat het ons en elkaar zien!

Het onderwerp mag religieus zijn, maar je mag het woord 'heilig' ook veel breder begrijpen: dat wat je raakt, wat voor jou belangrijk, bijzonder, hoopgevend, 'meer dan het gewone' is. We doen dat omdat we het leuk vinden om zo ook onze eigen blik te verrijken. Want tijdens een foto-expositie kijk je letterlijk even mee met wat een ander ziet, in onze gezamenlijke stad. Ik zie, ik zie wat jij niet ziet!

De jury koos deze 15 prachtige foto's voor de expositie. U ziet werk van Melina Böhne, Gert Bremer, Liesbeth van 't Hof, Ineke Hogeboom, Nynke Geertsma, Robert Kordes, Annemieke van der Kuil, Dick Westerveld, Tjerk Nap, Johan de Vreugd, Mariette van Eijk, Heleen van Tilburg en Jeroen Heijungs.

En in het boek staan nog eens 20 andere bijzondere plekken in Amersfoort, op de foto gezet door Fred van de Graaf, Monique de Vroomen, Onno Bosch, Lisa Pul, Hanneke Blanksma, Peter Meijer, Jean Paul van Rijswijk, Ank Fürst en Mahnaz Abedini.

Ik wil beginnen met een verhaal van Martin Buber, uit "De weg van de mens", een boekje uit 1948. Martin Buber was filosoof, bijbelkenner, psycholoog en groot kenner van de joodse literatuur en traditie, met name de chassidische traditie van het Oost-Europese jodendom. Centraal in zijn denken staat de oprechte ontmoeting. Alle werkelijk leven is ontmoeting, houdt hij ons voor.

Het verhaal van de schat van Rabbi Eisik.

Rabbi Eisik, zoon van Jekel, uit Krakau werd in zijn droom opgedragen om naar Praag te reizen om daar onder de brug naar het koninklijk paleis de verborgen schat te vinden. Toen de droom ten derde male terugkeerde, maakte Rabbi Eisik zich daadwerkelijk op en trok naar Praag. Maar bij de brug naar het paleis stonden dag en nacht wachtposten en hij waagde het niet daar te gaan graven. Daarom kwam hij elke morgen naar de brug en zwierf daar rond tot de avond. Eindelijk vroeg de hoofdman van de wacht, op zijn gedrag opmerkzaam geworden, hem vriendelijk of hij hier iets zocht of op iemand wachtte. Rabbi Eisik vertelde van zijn droom. De hoofdman lachte: 'En zo ben jij, arme drommel, met lompen aan je voeten, om een dróóm hierheen gekomen? Als ik mijn dromen moest geloven dan had ik op reis moeten gaan naar Krakau, want in de woning van een of andere jood, Eisik, zoon van Jekel zou hij heten, daar zou onder de haard een schat verborgen zijn! Ik zie mezelf al daarginds waar ik de weg niet ken en waar de ene helft van de joden natuurlijk Eisik heet en de andere helft Jekel... En dan zou ik lukraak bij alle huizen moeten inbreken om in de keuken te gaan graven! En weer lachte hij. Rabbi Eisik boog, haastte zich naar huis en groef onder zijn haard de schat op.

Buber schrijft bij dit verhaal: 'Er is iets dat men op één enkele plaats ter wereld kan vinden. Het is een grote schat, men kan hem de vervulling van het bestaan noemen. En de plaats waar deze schat te vinden is, is de plaats waar je staat'.

Dat is dus een *heilige* plaats. En dat kan in Praag zijn of in Krakau of in Amersfoort – waar je maar staat. Want 'heilig' is nooit een objectieve eigenschap die een plaats of gebouw of boom heeft. Het zijn mensen die de waardering 'heilig' aan een plaats toekennen, omdat die plaats voor hen verbonden is met iets belangrijks. Heiligheid 'is' niet, heiligheid 'gebeurt'. In het oudste gebed van het christendom wordt niet gebeden: 'Uw Naam, God, is heilig' Maar: 'Uw Naam worde geheiligd'. We zien in deze foto's symbolen als licht en donker, vuur, water, ladder, poort, tijd - maar die symbolen betekenen in zichzelf nog niets. Het zijn de mensen die er betekenis aan toekennen, die het 'heiligen'. Heilig betekent letterlijk: apart gezet, niet alledaags. Maar heilig is niet hetzelfde als mooi, of eerbiedwaardig of indrukwekkend. Welke plaats is voor jullie, Amersfoorters, nou heilig?

Ik noem vier aspecten van heiligheid die je terugziet in de ingezonden foto's.

Verbondenheid met de geschiedenis

Heilige plaatsen zijn plaatsen waar vroeger iets is gebeurd en waar nu iets gebeurt. De religiewetenschap analyseert dat heilige plaatsen vaak ontstaan daar waar mensen een heilige gebeurtenis, of de dood van een heilige mens gedenken. Ook in de foto's van 'KeiHeilig' zie je dat de verbondenheid met de geschiedenis belangrijk is. Het is bijzonder om deel uit te maken van een lange lijn door de eeuwen. Gelukkig is Amersfoort niet zuinig met geschiedenis. Maar het is niet alleen het verleden dat telt. Een monumentale plaats wordt pas als 'heilig' ervaren als er ook iets met jou gebeurt als je daar bent.

Heilige verbondenheid in het heden

Op heilige plaatsen komen onderlinge zorg en verbondenheid tot uitdrukking. Levensvreugde en liefde zijn er dichtbij. Het zijn plaatsen van hoop en licht. En ook de grenzen van het leven, het ontzag voor de dood brengt ons bij het heilige, want daar staat de waarde van het leven op het spel.

Heilige plaatsen zijn behulpzame plaatsen

Heilige plaatsen zijn plaatsen die jou iets leren en je inzicht geven over wat voor jou echt van waarde is. Welke plaats jij heilig noemt zegt iets over de waarden die jij hooghoudt in de keuzes die je maakt in het leven, en over wat jou draagt in moeilijke tijden. Heilige plaatsen zijn plaatsen die je helpen groeien, die je ruimte bieden en perspectief geven.

Heilige plaatsen zijn verborgen plaatsen

Er is rust nodig om iets te kunnen ervaren. Dat maakt dat heilige plaatsen vaak verborgen plaatsen zijn, eenzaam en afgezonderd. Ze liggen zelden open en bloot te kijk. Op een heilige plaats ben je alleen. Of jij bent de enige die de waarde of schoonheid opmerkt midden in de stadse drukte. Ook verborgen verlangens kunnen een plaats heiligen.

Zoeken en vinden

De stad, de plaats waar je woont, blijkt door jullie fotografisch oog een vindplaats te zijn van veel onvermoede schatten en heilige plaatsen. Ik hoop dat velen geïnspireerd worden door deze prachtige foto's en ik hoop dat deze kleine kerk midden in de stad nog vele jaren en eeuwen een Heilige Geestkapel zal zijn, waar mensen iets van de aanwezigheid van God ervaren!

juni 2022, Diederiek van Loo